

NOBEL
MEDICUS®

PORTRELER

PROF. DR. HAYRULLAH KOCAOĞLU (1925-2021)

*İzmir'in İlk Üniversitesinde Cerrahi Alanında
Öncü Bir İsim*

Seçil Özçiftçi, Çağatay Üstün

Izmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Çiğli, İzmir, Türkiye
Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Bornova, İzmir, Türkiye

ÖZET

Tıp tarihinin ilgi alanına giren konular arasında hekim biyografileri, onların yaptıkları çalışmalar, başarılı oldukları branşlarda bıraktıkları eserler, tarihi değeri olan koleksiyonlar yer almaktadır. Özellikle ülkemizdeki tanınmış hekim biyografilerindeki yetersizlikler onların gelecek kuşak hekimleri tarafından tanınmasına engel olmaktadır. Burada esas alınması gereken ölçüt hekimin tanınır oluşu ve bölgesinde yaptığı kalıcı çalışmalar olmalıdır. İzmir'de tıbbın farklı alanlarında çalışmak ve bu kente hizmet vermek için tayin olan hekimlerin varlığının Gurebâ-i Müslimin Hastanesi'nin ardından Türkiye'nin 1933 Üniversite reformundan sonra kurulan dördüncü akademik kurumu olan Ege Üniversitesi'ne bağlı tıp

fakültesinin kurulmasıyla birlikte hız kazanmıştır. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinin ilk yıllarında fiziki koşul yetersizliklerine rağmen tıbbi çalışmaları geliştirmek ve klinikleri kurmak amacıyla görevlendirilen hekimler önemli çalışmaları gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışmada incelediğimiz Prof. Dr. Hayrullah Kocaoğlu da bu amaca hizmet etmiş bir cerrahdır. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki cerrahi kliniğinin kuruluşunda görev almış Dr. Kocaoğlu bu kliniğin İzmir ve çevresine yararlı bir şekilde hizmet vermesi için o dönemin olanaksızlıklarına rağmen görevini yerine getirmiştir. Kendisini saygıyla anıyoruz.

Anahtar kelimeler: Hayrullah Kocaoğlu, Ege Üniversitesi, cerrahi, tıp tarihi.

Resim 1. Kalp Hastalarına Yardım Derneği üyelerinin Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesini ziyareti

Resim 2. Prof. Dr. Hayrullah Kocaoğlu (1962)

KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ

Prof. Dr. Hayrullah Kocaoğlu 1925 yılında İstanbul'un Fatih ilçesi Kızıtaşı Mahallesi'nde doğdu. Beş yaşında ilkokula başlarken hissettiklerini şöyle aktarır: "Beş yaşındaydım. Annem ile komşuya giderken yolda mahalle muhtarına rastladık. Muhtar elini başıma koyarak gözlerime baktı ve anneme dönüp sordu: Okula gidiyor mu?" Annem henüz beş yaşında olduğumu ve gitmediğimi söyledi. Ancak muhtar ısrar etti ve gerekli düzenlemeleri yaparak beni Fatih 11. ilkokuluna yazdırdı." İstiklal Lisesi'nde ortaokul öğrenimini pekiyi derecesi ile bitirerek mezun oldu. Ardından Pertevniyal Lisesi'nde eğitimine devam etti. Buradaki eğitiminde okulu birincilikle tamamladı. O dönem yapılan olgunluk sınavlarını da başarıyla geçtikten sonra istediği fakülteye girme hakkı kazandı. 1941 yılında, henüz 16 yaşındayken İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kabul edildi. Böylece hekimlik mesleğine ilk adımını attı. Aynı yıllarda Almanya'da Hitler yönetiminden kaçarak, Türkiye'ye gelen bilim insanları Dr. Philipp Schwarz (1894-1977) ve Dr. Erich Frank (1884-1957) gibi isimlerin İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde çalıştığı dönemde bu isimlerin yetiştirdiği öğrenciler arasında yer aldı. 1947 yılında, yaşlılarından iki yaş küçük olan Dr. Kocaoğlu, İstanbul Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. 21 Temmuz 1947 yılında, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Bölümü'nde asistanlığa başladı. Asistanlığı sırasında teorik derslere girerek tıp öğrencilerine kadavralar üzerinde diseksiyonlar yaptırdı. Aynı üniversite içerisinde yer alan Dişçilik Okulu'na da "Baş ve Boyun Anatomisi" dersleri verdi. 30 Temmuz 1948'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Kliniği'nde fahri asistan olarak göreve başladı. Dr. Kocaoğlu, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde Cerrahi bölümünde poliklinik asistanı olarak görev yaparken polikliniğe başvuran yaşlı bir kadın hastaya yaptığı başarılı bir tedaviden sonra yaşadıklarını şöyle aktarır: "Hastanın rahim önü büyük dudaklarda bir tümörü vardı. Hastayı, kadın doğum kliniğine de aktarabilirdim. Fakat onun yerine tümörü çıkarmayı tercih ettim. Hastanın tedavisi çok başarılı oldu. Daha sonra hastanın İstanbul Üniversitesi Fransız Filolojisi'nde profesör olan oğlu bana teşekkür etmek için bir Fransa bursu sağladı. Bu bir yıllık burs mesleğim için büyük bir adım olmuştu." Fransa'ya eğitim amaçlı gidişi Dr. Kocaoğlu için, aynı zamanda ilk kez yurtdışına çıkması anlamına da geliyordu. Pertevniyal Lisesi'nde öğrendiği Fransızca ile hekimlik anlayışını birleştirerek bu bilgilerle

Türk tıbbına katkı sağlamayı hedefliyordu. Fransa'da Paris Tıp Fakültesi Salpiétr ve Laribusé Hastaneleri'nde, Dr. Éloge de Lucien Leger'in (1912-1999) yanında asistan olarak çalıştı. Paris Cerrahi Kliniği'nin yayınladığı bir dergide "Ligature de la veine cava inferior" isimli makalesi yayımlandı. Hocası Dr. Leger derginin önsözüne bu konuda şunları yazmıştır: "Aziz dostum Dr. Hayrullah Kocaoğlu, 1950 yılında Paris'te Salpiétr Kliniği'nde asistanımdı. Dr. Kocaoğlu sağduyulu, derin kültürü ve bilgisiyle bugün üzerinde tereddüt edilemez cerrahi bir tekniği amade kılmıştır. Bir Türk tarafından Fransızca yazılan bir esere önsöz yazarak altına imzama atmak benim için bir bahtiyarlıktır. Bu eser çok kıymetli bir konuyu aydınlatmıştı kadar, bu satırları yazanla kitabın yazarı arasındaki bağı da kuvvetlendirmeye yardım ediyor. Bir Türk eserinin Fransızca yazılması bizim için ayrı bir sevinçtir."

1952'de Paris'ten döndükten sonra genel cerrahi uzmanlığı unvanını alarak İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Cerrahi Kliniği'nde göreve başladı. Dr. Kocaoğlu askerliğini Ankara Yedek Subay Okulu'nda tamamladıktan sonra kura ile Bitlis Askeri Hastanesi'ne, ardından Diyarbakır Askeri Hastanesi'ne operatör olarak tayin oldu. Askerliğini bitirdikten sonra İstanbul'a geri döndü. 31 Aralık 1953'te İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. Cerrahi Kliniği'nde uzman asistan olarak göreve başladı. O zamanlar fakültede başasistan olan Dr. Siyami Ersek (1920-1993) ile beraber çalıştı. 1956'da Doçent unvanı almaya hak kazandı. Bundan iki ay sonra, İstanbul Üniversitesi eski dekanı Ord. Prof. Dr. Muhittin Erel (1889-1986), kendisine Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi ve Kalp Cerrahisi Kürsüsü'nü kurmasını teklif etti. Dr. Kocaoğlu bu teklifi kabul ederek, 1956 yılında görevine başladı. Aynı yıl bu üniversitenin tıp fakültesindeki kayıtlı ilk öğrenciler eğitim ve öğretim dönemine devam ediyorlardı. Öğrenciler eğitimin ilk sınıflarında temel tıp bilimlerine ilişkin derslerini alırken Dr. Kocaoğlu bu sürede Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Genel Cerrahi biriminde doçent olarak çalışmasını sürdürdükten sonra 07 Eylül 1957 tarihinde Ege Üniversitesi'ndeki görevine geri döndü. O dönem Bornova'da üniversiteye bağlı hizmet veren bir hastane olmadığı için Konak'ta bulunan Sağlık Vekâletine (Sağlık Bakanlığı) ait devlet hastanesinin bir bölümünde klinik faaliyetleri yürütülmekteydi. Ancak hastanede cerrahiye ayrılan bölümün sınırlı hasta kapasitesine sahip olması, hastanenin ameliyathanesinin haftada bir gün kullanabilmesi zorluk teşkil ediyordu. Dr.

Resim 3. 2 Mayıs 1962'de Rektör Prof. Dr. Muhittin Erel ve diğer kurucu öğretim üyeleri ile birlikte

Kocaoğlu o günleri şu ifadelerle aktarmaktadır: "Ders verecek bir dershanemiz yoktu. Dersleri bir kilometre ilerideki Verem Savaş Derneği'nin konferans salonunda verebileceğim söylenmişti. Genel Cerrahi çalışmalarının yürütülebilmesi açısından haftada bir gün ameliyat yapılabilmesi çok yetersizdi. Bu nedenle hastane başhekimliği ve hastanelere ait yardım dernekleriyle temasa geçtim. Cerrahi servisine yakın boş bir bölümde, iki katlı bir ameliyathane yaptırıldı. Bu ameliyathanede öğrenciler üst kattaki cam arkasından ameliyatlara seyretme imkânı buluyorlardı. Hoparlörle bağlantı kurarak öğrencilere uygulamalı ameliyat gösterilebilecek nitelikte bir tesise bu şekilde kavuşmuş olduk. Böylece her gün ameliyat yapmaya başladık."

Resim 4. Prof. Dr. Hayrullah Kocaoğlu bir ameliyatı gerçekleştirirken

Resim 5. Klinikte asistanlarla vizit yaparken

Üniversitede görevinin yanı sıra Alsancak semtindeki İzmir Fransız Hastanesi operatörlüğü görevini de yürüten Dr. Kocaoğlu o günler hakkında şöyle diyordu: “Ege Üniversitesi’ndeki çalışmalarım sürerken çalışmalarımı yerinde izleyen Fransız hocam (Dr. Éloge de Lucien Leger) bana İzmir Fransız Hastanesi’nin operatörlüğünü teklif etti. Fransız ekolünden geliyordum ve operatörlük

yapacağım hastane de yabancı orjinli hastaların olduğu bir ortamdı. Bir Türk doktoru olarak böyle bir teklifi gururla kabul ettim. Zaten birkaç işi birlikte yürütmeye alışkıyım. Sabahları 06.30’da Fransız Hastanesi’nde oluyor, ameliyatları yaptıktan sonra da saat 09.00’da üniversitedeki görevime başlıyordum.”

Dr. Kocaoğlu, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde çalıştığı süre boyunca İzmir’e ve üniversitesine sayısız katkıları oldu. Bir dönem görevinden ayrılmasına rağmen, 1985’de tekrar görevine geri döndü. Emekliliğinin ardından ise yaşamının son yıllarında İzmir’de kalmaya karar veren Prof. Dr. Hayrullah Kocaoğlu 12 Ocak 2021 tarihinde vefat etti. Kendisini saygı ve rahmetle anıyoruz.¹⁻³

Teşekkür

Bu makalenin hazırlanmasında yararlanan kaynakların yanı sıra Prof. Dr. Hayrullah Kocaoğlu’nun kızı Diş Hekimi Şebnem Kocaoğlu’na katkısından ötürü teşekkür ediyoruz.

KAYNAKLAR

1. Kocaoğlu Ş. Babamın Hikayesi. 1. Baskı. İstanbul. Asya Basım. 2019.
2. Hürriyet Bugünkü Vefat (Ölüm) – Başsağlığı – Anma – Teşekkür – Mevlit İlanları-13 Ocak 2021. <https://vefatilanhurriyet.com/hurriyet-bugunku-vefat-olum-bassagligi-anma-tesekkur-mevlit-ilanlari-13-ocak-2021/> (E.T: 03.11.2021)
3. Ceylan İ. Türklerde Cerrahinin Gelişimi. Ankara. Türk Cerrahi Derneği Yayınları. 2012.